

Resursfördelning i förskolan – en väg till ökad likvärdighet?

Gunnar Åsén

Gunnar Åsén, professor emeritus i didaktik vid institutionen för barn- och ungdomsvetenskap, Stockholms universitet. Senior rådgivare och medarbetare inom forskningsprojektet ECHOES, Institutionen för folkhälso- och vårdvetenskap, Uppsala universitet.

E-post: gunnar.asen@buv.su.se

DOI: <https://doi.org/10.62607/smt.v103i1-2.65358>

Denna översikt av resursfördelning i förskolor visar, sedd över tid, att resurserna för förskolor i utsatta områden har ökat något. Här finns en stor dominans för storstadsregioner och större städer. Den socioekonomiska resursfördelningen täcker vanligtvis maximalt 5 procent och högst cirka 10 procent av förskolans medel.

Det finns dock fortfarande en tydlig segregation beroende på barnens socioekonomiska bakgrund och migrationsbakgrund mellan förskolor, t.ex. finns det en mindre andel förskolelärare i förskolor med störst behov, men antalet barn per personal är något lägre på dessa förskolor, vilket tyder på en viss kompensationsfördelning.

För att öka likvärdigheten i förskolan krävs det emellertid att den socioekonomiska resursfördelningen ökar och att åtgärder vidtas i syfte att förbättra kompetensutvecklingen och öka andelen förskollärare på förskolor i de områden där behoven är som störst.

This overview of resource allocation in preschools shows, seen over time, that the resources for preschools in vulnerable areas have increased slightly. There is a great dominance here for metropolitan regions and larger cities. The socio-economic resource allocation usually covers a maximum of 5 per cent and a maximum of about 10 per cent of the preschool's funds.

However, there is still a clear segregation depending on the children's socio-economic background and migration background between preschools, e.g. there is a smaller proportion of preschool teachers in preschools with the greatest need, but the number of children per staff is slightly lower in these preschools, which indicates a certain compensation distribution.

However, in order to increase equivalence in preschools, it is necessary to increase the socio-economic allocation of resources and to take measures to improve skills development and increase the proportion of preschool teachers in preschools in the areas where the needs are greatest.

Bakgrund

Denna översikt om resursfördelning i förskolan bygger på olika studier som genomförts under de senaste femton åren och som framför allt genomförts av statliga myndigheter och kommunala organisationer. Endast en mindre andel studier har genomförts av forskare.

En resursfördelningsmodell är ett sätt att fördela de ekonomiska resurserna till förskolan där man tar hänsyn till barnens olika förutsättningar och behov. Syftet är att öka styrningen mot en mer likvärdig förskola, vilket innebär att mest resurser läggs där behoven är som störst.

Efter förändringarna av resursfördelningssystemet inom skola och förskola i samband med decentraliseringen på 1990-talet gör kommunerna helt egna prioriteringar för hur mycket resurser som ska läggas på verksamheterna i relation till andra utgiftsområden. Kommunerna har även stor frihet i fördelningen av resurser mellan skolformer och av barn/elever i behov av särskilt stöd. I praktiken innebär det att landets 290 kommuner har ett eget resursfördelningssystem, både med avseende på totala resurser och hur de fördelas (von Greiff, 2009).

Skolan och förskolan ska vara likvärdig. Det innebär bl a att utbildningen ska vara kompensatorisk och uppväga skillnader i barns och elevers bakgrund och förutsättningar. Ett sätt att åstadkomma detta är att kommunerna differentierar sin fördelning av resurser. I skollagen betonas att resurser inte ska fördelas lika, utan efter barns olika förutsättningar och behov. Detta innebär, enligt Persson (2015), att resursfördelning i förskolan ska bygga på analyser av hur barns olika villkor och bakgrund kan mötas av en utbildning som möjliggör att alla barn kan utveckla sin potential.

Med knappa resurser är det viktigt med en medveten resursfördelning och resursanvändning. Det är kommunpolitiker som styr över vilka resurser som avsätts och hur de fördelas till olika verksamheter och det är nödvändigt att de skaffar sig underlag för sin styrning. Skolverket visar i en studie på bristande styrning och egenkontroll på många håll. Många kommuner har inte tagit reda på hur resurserna används och man har inte en modell för resursfördelningen grundad i uppföljnings- och utvärderingsresultat. Resultaten tyder också på att resurser inte differentieras tillräckligt mycket med tanke på de stora skillnader som finns i förskolors och skolors förutsättningar för sin verksamhet (Skolverket, 2009).

Vilka faktorer påverkar förskolans kvalitet?

Persson (2015) visar, utifrån ett samstämmigt resultat i flera forskningsöversikter, att förskolor med hög kvalitet har störst betydelse för barn från ekonomiskt och socialt utsatta förhållanden, migrantfamiljer och minoritetsgrupper. Den gynnsamma utvecklingen syns dels på förskolan, dels längre fram i livet. Enligt

Persson ligger kvalitetens kärna i mötet och interaktionen mellan personal och barn. Det handlar om personalens förmåga att vara lyhörda och kunna inkludera alla barn i lärandeaktiviteter. Andra faktorer som påverkar kvaliteten är andelen anställda med förskollärarexamen, barngruppens storlek, personaltäthet, omsättning på personal och barn samt den fysiska miljön.

De flesta studier som ställer frågan om vilka som är de viktigaste förutsättningarna för en hög processkvalitet lyfter fram förskolepersonalens utbildningsnivå och möjligheter till kompetensutveckling (Persson, 2015).

I en forskningsöversikt om förskolans betydelse för de yngsta barnen i de nordiska länderna (Björnestad & Pramling Samuelsson, 2012) visar forskarna att en förskola med hög kvalitet har flera effekter på barns utveckling och lärande och att effekterna är störst för socialt utsatta barn. Det är främst barnens språkliga kompetenser, deras kognitiva och sociala utveckling som gynnas av att de finns i en förskola av hög kvalitet. Översikten visar också att förskolor av hög kvalitet har god personaltäthet med begränsad personalersättning och välutbildad personal. En relativt god personaltäthet skapar mer tid och det lugn som krävs för att lära känna det enskilda barnets behov.

Strukturella aspekter av kvalitet, t ex barngruppernas storlek, är viktiga, men de är inte någon garanti för hög pedagogisk kvalitet. Det avgörande är hur de strukturella villkoren *används*, och detta är beroende av personalens kompetens. Det kan förklara varför förskolor med liknande förutsättningar kan uppvisa stora kvalitetsskillnader (Sheridan, Pramling Samuelsson & Johansson, 2009).

Det är inte bara barngruppernas storlek...

Svenska forskare som studerat betydelsen av barngruppernas storlek menar att den har betydelse för förskolans kvalitet, speciellt för de yngsta barnen, men det är inte den enda faktorn som ska tas i beaktande. Barngruppernas storlek samspelar med andra faktorer som personaltäthet, gruppernas sammansättning, förskollärarens kompetens och fysiska utrymmen. I grunden handlar det om hur förskolepersonalen förmår att utnyttja de möjligheter som en hög personaltäthet innebär. De menar, utifrån en diskussion om förskolans likvärdighet, att om de organisatoriska förutsättningarna försämrats så drabbas barn från ekonomiskt och socialt utsatta miljöer hårdast. (Samuelsson, Sheridan & Williams, 2016).

Pramling Samuelsson, Williams & Sheridan (2015) menar att en stor barngrupp kan leda till färre möjligheter för personalen att interagera med det enskilda barnet och för barnen att interagera med varandra. I många situationer är det bättre om barngrupperna minskades för att få verksamheten att fungera. Forskarna kommer även fram till att om pedagogerna har rätt förutsättningar och kunskapen att förändra sitt förhållningssätt så går det att arbeta med en stör-

re barngrupp. Det framgår dock att om det finns barn med utmanande beteende i barngruppen så blir det svårare med en stor barngrupp. Detta kan innebära att resten av barngruppen blir lidande då de får mindre uppmärksamhet.

Persson (2020) ställer i ett bokkapitel om likvärdigheten i svensk förskola följande frågor utifrån svensk och internationell forskning: För vilka grupper har förskolan störst betydelse? Vilka aspekter av förskolans kvalitet är viktigast för barns lärande och utveckling? och Vad säger forskningen om förskolans tillgänglighet för alla barn? Han summerar i punktform svaren på dessa frågor:

- Förskolan har som störst betydelse för barn från ekonomiskt och socialt utsatta miljöer.
- Förskolan måste hålla hög kvalitet för att man ska se positiva effekter av att barn går i förskolan.
- Den viktigaste aspekten av kvalitet är de pedagogiska processerna. Kvaliteten avgörs i mötet mellan förskolepersonal och barn – i de pedagogiska relationerna.
- De viktigaste strukturella villkoren för att de pedagogiska relationerna ska utvecklas på ett positivt sätt är personalens utbildning och möjligheterna till kompetensutveckling.
- Inkludering av alla barn är ett viktigt villkor för likvärdighet. Alla barn nås inte och speciellt kan det vara etniska grupper och migrantbarn som står utan förskoleplats.

Hur ser resursfördelningen ut?

Skolinspektionen granskade 2016 Sveriges kommuners socioekonomiska resurstilldelning i förskolan. Resultatet visade att två tredjedelar av kommunerna inte tog hänsyn till barnens socioekonomiska bakgrund när resurser fördelades. De som hade en fördelningsmodell var främst större kommuner. De konstaterar också att förekomsten av en sådan omfördelning ser ut att höra samman med boendesegregation i kommunen. Flertalet av de kommuner som hade en fördelningsmodell saknade uppföljning och analys av fördelningen. I praktiken innebär det att de inte visste om insatserna ledde till att barnen fick mer likvärdiga möjligheter till utveckling och lärande. Det förekom sällan någon dialog eller återkoppling mellan huvudman och rektor och många uttryckte osäkerhet kring vad som är resultat och måluppfyllelse i förskolan och hur det ska mätas (Skolinspektionen, 2016).

Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) genomförde under hösten 2017 och våren 2018 en enkät riktad till landets 290 kommuner om socioekonomisk resursfördelning i skolan och förskolan. Syftet med rapporten är att ge en nationell bild av i vilken utsträckning som kommuner använder sig av socioekonomisk re-

sursfördelning, vilka faktorer som är vanligast att grunda fördelningen på samt hur stor andel av de ekonomiska resurserna som omfördelas. I förskolan är det vanligast med en socioekonomisk modell bland storstadskommuner, större städer och förortskommuner till storstäder. Här har drygt hälften av kommunerna en sådan modell. Bland mindre kommuner är det en tredjedel. En fjärdedel av de små kommunerna anger att en modell inte behövs eftersom det finns för få förskolor i kommunen. Andra skäl till att inte använda en modell är att det inte finns skillnader i sammansättningen av barngrupperna som motiverar en omfördelningsmodell eller att man använder andra åtgärder för det kompensatoriska uppdraget, t ex en central vikariepool, fördelning av personalens kompetens på ett sätt som stödjer likvärdighet eller kompetensstärkande insatser. Ungefär tre fjärdedelar av kommunerna fördelar högst 5 procent av medlen, medan de flesta övriga omfördelar 6-10 procent.

Garvis & Lunneblad (2018) visar att barn med utländsk bakgrund i något mindre grad än barn med svensk bakgrund går i förskolan. Barn med annat modersmål med vårdnadshavare som dessutom kanske är arbetslösa erbjuds inte lika många timmar i förskolan beroende på vilken kommun de tillhör. Detta kan bli problematiskt för barnens språkutveckling.

Skolinspektionen redovisade 2018 ett treårigt regeringsuppdrag med att granska förskolan. Granskningen visar att kommunerna framför allt använder sig av volymbaserad resursfördelning, d v s att en viss summa tilldelas förskolan per barn. Till detta kommer att många har en åldersdifferentierad resursfördelning där de yngsta barnen genererar en större summa. Det är mindre vanligt att ha en tilläggsbaserad resursmodell för förskolan än för grundskolan. Sådana modeller innebär att man utifrån vissa valda kriterier tar hänsyn till barns olika behov och förutsättningar, vanligtvis i socioekonomiska termer. Granskningen visar samlat att barns förutsättningar och behov inte styr resursfördelningen fullt ut i många kommuner. Ofta saknas någon socioekonomisk fördelningsprincip. En regelbunden och ändamålsenlig uppföljning av resursfördelningen saknas också. Det innebär att det inte finns information om huruvida resursfördelningsmodellen är träffsäker och bidrar till att skapa likvärdiga förutsättningar för förskolorna att klara sitt kompensatoriska uppdrag. I den kartläggning av omfattningen av socioekonomisk resursfördelning till förskolan som gjordes till landets samtliga kommuner visar det sig också att få kommuner hade strategier för vilka kvalitetshöjande effekter de avser uppnå med de socioekonomiskt fördelade resurserna. Det innebär att kommunerna inte vet om omfördelningen innebär att barnen får likvärdiga förutsättningar till stimulans och lärande i förskolan.

I granskningen fanns även kommuner som har en väl förankrad resursfördelning, vilken utformats med hänsyn till barns behov och förutsättningar och där det är tydligt för alla hur och varför fördelningen ser ut som den gör. Arbetet

kännetecknas av en god dialog i hela styrkedjan, vilket bidrar till transparens och delaktighet. Det finns en tydlig strategi och målet är att skapa en likvärdig förskola som strävar efter att uppfylla sitt kompensatoriska uppdrag. Det systematiska kvalitetsarbetet, med tydliga rutiner och strukturer, är i dessa kommuner välfungerande, vilket gör att det finns god inblick i förskolans behov och utmaningar.

Persson & Tallberg Broman (2019) redogör bl.a. för förskollärares upplevelser av otillräckliga personalresurser för barn i behov av särskilt stöd. Förskollärarna anger att det föreligger alltför knapphändiga resurser till barn som kan uppfattas vara i stora behov av omsorg, likväl som anpassningar av pedagogisk, social och fysisk miljö.

Palla (2021a) visar att otillräckliga resurser är ett återkommande element i förskollärares berättelser om barn som konstrueras som i behov av särskilt stöd. I stort sett alla de granskade berättelserna vittnar om att arbetslaget eller förskolan sällan tilldelas den mängd resurser som äskats när man sökt extra medel för specifika barn.

Ibland kan en förskola ha ett externt stöd genom att kontakta en specialpedagog. Man skapar ett samarbete mellan arbetslaget och specialpedagogen, där arbetslaget får handledning i form av stöd och råd från specialpedagogen om hur vissa situationer bör hanteras och eventuella svårigheter kan lösas. Specialpedagogen kan även arbeta i direkt kontakt med barnet (Palla, 2021b).

Palla & Sjögren (2021) har genomfört en studie av Skolinspektionens granskning av de verktyg som tidigare sågs som specialpedagogiska. De hänvisar till att det systematiska kvalitetsarbetet av Skolinspektionen lyfts fram som en hörnsten i arbetet med att uppnå hög kvalitet i förskolan i relation till barn i behov av särskilt stöd. Detta eftersom kvalitetsarbetet görs genom systematisk uppföljning och utvärdering med skriftliga kartläggningsdokument och noggrann skriftlig dokumentation, vilket ska underlätta planering och genomförande av insatser för barn i behov av särskilt stöd. Men forskarna drar slutsatsen att det som Skolinspektionen förespråkar är så generaliserat att de barn som är i behov av särskilt stöd löper risk att gå miste om de anpassningar som de är i behov av.

SKR:s öppna jämförelser i förskolan 2021 visar att det tydligaste resultatet är de stora skillnaderna mellan förskolor och kommuner, inte minst varierar förskollärartätheten. Sambandet mellan socioekonomiska förutsättningar och tillgången till personal är svaga. Hälften av kommunerna har en socioekonomisk resursfördelningsmodell, vilket är en tydlig ökning. Men det inte alltid en sådan modell är mest ändamålsenlig beroende på en rad strukturella faktorer (SKR, 2021).

SKR:s öppna jämförelser för förskolan, där det finns statistik som sätter personalresurser i kommunala förskolor i relation till ett socioekonomiskt index, visar att personaltätheten är högre där barnen har en socioekonomiskt svagare bakgrund, medan andelen förskollärare i genomsnitt är något lägre (SKR, 2022a)

Det finns inga bestämmelser för hur resursfördelningen ska gå till då alla förskolenheter ser olika ut. Ett sätt att mäta eller få en uppfattning om hur det ser ut i en kommun är att ta statistik från CNI (Child Need Index). CNI är ett hjälpmedel som använder socioekonomiska förhållanden i en kommun för att identifiera risk för ohälsa. Kommunerna kan med hjälp av CNI identifiera behov att sätta in resurser i socioekonomiskt utsatta områden för att öka likvärdigheten för alla barn. De socioekonomiska variablerna som man utgår ifrån är bl.a. hur många i kommunen som är arbetslösa eller i åtgärd mellan 16-64 år, ensamstående mödrar med barn som är 17 år eller yngre, lågutbildade mellan 25-64 år samt utlandsfödda från bl.a. Östeuropa, Asien, Afrika och Sydamerika. En socioekonomisk resursfördelning är när ekonomiska medel delas ut baserad på barngruppers sammansättning. Kompensationen är för att minska skillnaderna mellan kommunerna och öka likvärdigheten i utbildningen för barnen (SKR, 2022b).

Skolinspektionen släppte 2023 sin tematiska kvalitetsgranskning om huvudmäns och rektors arbete för kvalitet i undervisning på förskolor i socioekonomiskt svaga områden. Granskningen visar att de förskollärare som finns i socioekonomiskt svaga områden ofta har begränsade möjligheter att fokusera på sitt undervisningsuppdrag. Examinerade förskollärare i dessa områden är ofta ensamma och får bl.a. handleda kollegor och fungera som språkstöd. Granskningen visar också att 17 av 30 granskade rektorer och huvudmän behöver skapa bättre förutsättningar för en undervisning av god kvalitet i förskolorna. De utvecklingsområden Skolinspektionen identifierat handlar bl a om att rektorn behöver förankra och förtydliga förskollärarens roll och ansvar hos all personal på förskolan, att huvudmannen behöver stärka sin styrning och ledning av förskolan och utveckla arbetet med uppföljning, utvärdering och analys med syfte att identifiera utvecklingsbehov och att huvudmannen och rektorn behöver arbeta strategiskt och långsiktigt med rekrytering och kompetensutveckling för att attrahera och behålla förskollärare (Skolinspektionen, 2023).

Alla kommuner är olika utifrån t ex geografiskt läge, befolkningens struktur och lokalkostnader. Det går inte att ge något generellt svar på hur resursfördelningen bör se ut då många parametrar behöver vägas in samtidigt i beslutet. Det är enligt SKR viktigt att tänka på att resursfördelningsmodellen är konkret och lätt att utläsa och att resurserna som finns att tillgå upplevs som rättvisa av förskolorna/skolorna. I praktiken består resursfördelningen av ett grundbelopp som ska täcka upp för de vanligt förekommande posterna i undervisningen och, i särskilda fall, ett tilläggsbelopp om ett barn/elev har ett mycket omfattande stödbehov som kräver extraordinära stödinsatser (SKR, 2023)

Sveriges Kommuner och Regioner visar i sin huvudmannanken om förskolan 2024 att allt fler kommuner tillämpar socioekonomisk resursfördelning för förskolan. 56 procent av kommunerna hade en sådan modell jämfört med 50 pro-

cent 2020. Liksom tidigare finns det en stor övervikt för storstadsregioner och större städer. I enkäten frågades också om vilka kompensatoriska åtgärder som man använder sig av inom förskolan. Svaren visar att tillgången till specialpedagog är den i särklass vanligaste åtgärden, vilken tillämpas i nästan alla svarande kommuner. Mycket vanliga åtgärder är samverkan med barnhälsovården samt riktad kompetensutveckling vilka fler än 80 procent av kommunerna använder sig av för att kompensera för barns olika förutsättningar. Vanliga åtgärder är också kommunens centrala barn- och elevhälsa (63 procent) samt andra stödteam och specialistkompetenser (50 procent). Förste förskollärare samt modersmåls lärare är mindre vanligt förekommande (SKR, 2024).

Skolverket har genomfört en analys av segregationen och likvärdigheten i förskolan. Huvudsyftet var att undersöka och följa segregationen och resursfördelningen inom förskolan samt förskolans betydelse för barns senare skolgång. Analysen bygger på data som samlats in under perioden 2014-2022. Utgångspunkten för rapporten är skollagens krav på likvärdighet. Detta görs genom att undersöka förskolans kvalitet och hur personalresurser i form av personaltäthet och personal med förskolläraryrket fördelas till förskolor utifrån förskolornas socioekonomiska barnsammansättning och sammansättningen av barn med olika migrationsbakgrund. Resultaten av analysen visar att:

- det finns en uttalad segregation efter barns socioekonomiska bakgrund och migrationsbakgrund mellan förskolor
- i genomsnitt finns en mindre andel förskollärare på förskolor med störst behov
- däremot är antalet barn per personal något lägre på dessa förskolor, vilket betyder att det sker en viss kompensatorisk fördelning.

Diskussion

Det sker alltså ingen större kompensatorisk resursfördelning till förskolan, men det finns en viss kompensatorisk resursfördelning med avseende på personaltätheten.

Personalresurserna i förskolan är inte jämnt fördelade med avseende på personalens utbildningsnivå. Andelen personal med förskolläraryrket är högst i de mindre städerna och landsbygdskommunerna och minst i storstadsområdena. Det finns också stora skillnader mellan förskolor med enskild och kommunal huvudman. Kommunala förskolor har en betydligt högre utbildningsnivå bland personalen.

Studien visar också att det finns betydande skillnader nationellt när det gäller personaltätheten eller antalet barn per personal på förskolan. Det genomsnittliga antalet barn per personal har inte förändrats i någon större utsträckning mellan

2014 och 2022, men tendensen är att antalet barn per personal minskat något.

Skolverkets lägesbedömning 2017 visar bilden av ett för förskolan utmanande läge då det till exempel råder brist på förskollärare och att arbetsmiljön är den främsta anledningen till att förskollärare lämnar sitt yrke. Förskollärare behöver bättre förutsättningar för att utveckla sin undervisning, vilka det är huvudmännen och rektorernas skyldighet att tillgodose. ”Huvudmän för förskolan måste i högre grad fördela resurser utifrån förutsättningarna och behoven på varje förskola” (s 18) slår man fast i lägesbedömningen (Skolverket, 2017).

Skolverket menar att huvudmännen bör ta större ansvar för likvärdigheten i förskolan och fördela resurserna mer kompensatoriskt (Skolverket, 2025).

I en rapport från 2013 gör Skolverket bedömningen att det knappast är möjligt att på empirisk väg identifiera det för alla kommuner effektivaste resursfördelningssystemet. Kommunerna ser olika ut, har olika strukturella förutsättningar, gör olika politiska prioriteringar och fördelar därmed resurser på olika sätt (Skolverket, 2013).

En relevant fråga i sammanhanget är vilka faktorer som kan förklara de skillnader i kvalitet som konstaterats, d v s vad som är kvalitetsdrivande. Granskningen visar på att förskolans verksamhet är komplex och det är många olika faktorer som har betydelse för varje förskolas kvalitet. Därför är bilden inte entydig. Granskningen har tydliggjort såväl barngruppernas storlek och personaltätet som andel förskollärare har betydelse, men att andra faktorer kan vara väl så betydelsefulla. Förskolans inre organisation i form av tydlighet i ansvarsfördelning, rollfördelning, arbetets organisering och tid för reflektion och kollegialt lärande är viktiga faktorer för att skapa hög kvalitet. Förskolechefens ledning och pedagogiska ledarskap har också stor betydelse (Skolinspektionen, 2018).

Riksrevisionen (2025) har granskat om staten arbetar effektivt för att främja en likvärdig förskola. Granskningen har omfattat Skolverkets stöd för att utveckla utbildningen i förskolan, hur utvecklingen i förskolan har följts upp samt Skolinspektionens tillsyn och kvalitetsgranskning. Riksrevisionens granskning har även omfattat om nuvarande ansvarsfördelning mellan Skolinspektionen och kommunerna bidrar till en rättssäker och enhetlig tillsyn av förskolan.

Riksrevisionens övergripande slutsats är att Skolverket och Skolinspektionen inte arbetar tillräckligt effektivt för att främja målet om en likvärdig förskola. Trots att förskolan spelar en viktig roll i barns utveckling och lärande och det offentliga lägger omfattande resurser på denna skolform, har förskolan ofta hamnat i skymundan i både regeringens och myndigheternas insatser och uppföljningar. Riksrevisionen bedömer också att nuvarande tillsynssystem för förskolan, där tillsynen är delad mellan kommunerna och Skolinspektionen, inte främjar en enhetlig och rättssäker tillsyn.

Riksrevisionen lämnar bl a följande rekommendationer: Regeringen uppma-

nas att se till att det finns förutsättningar för en rättssäker och enhetlig tillståndsprövning av alla förskolor på verksamhetsnivå. Skolverket uppmanas att utöka stödet till det systematiska kvalitetsarbetet och att utveckla uppföljningen av förskolan för att i större utsträckning belysa utvecklingen av likvärdighet. Skolinspektionen uppmanas att se till att förskolan i större utsträckning ingår i myndighetens tillsyn och kvalitetsgranskning.

Avslutning

En resursfördelningsmodell är ett sätt att fördela de ekonomiska resurserna till förskolan där man tar hänsyn till barnens olika förutsättningar och behov. Syftet är att öka styrningen mot en mer likvärdig förskola, vilket innebär att mest resurser läggs där behoven är som störst.

Det går inte att ge något generellt svar på hur resursfördelningen bör se ut då många olika parametrar behöver vägas in samtidigt. Det finns heller inga bestämmelser för hur resursfördelningen ska gå till då alla förskoleenheter ser olika ut.

Sett över tid kan man se att resurserna till förskolor i utsatta områden ökat något samt att allt fler kommuner tillämpar en socioekonomisk resursfördelning för förskolan (i dag 56% av kommunerna). Det finns här en stor övervikt för storstadsregioner och större städer. Den i särklass vanligaste kompensatoriska åtgärden är tillgången till specialpedagog. Mycket vanliga åtgärder är samverkan med barnhälsovården samt riktad kompetensutveckling.

Den socioekonomiska resursfördelningen omfattar oftast högst 5 procent och som mest ca 10 procent av förskolans medel.

Skolverkets studier av segregationen och likvärdigheten i förskolan visar bl a att det finns en uttalad segregation efter barns socioekonomiska bakgrund och migrationsbakgrund mellan förskolor, att det finns en mindre andel förskollärare på förskolor med störst behov, men att antalet barn per personal är något lägre på dessa förskolor, vilken tyder på att det sker en viss kompensatorisk fördelning.

För att öka likvärdigheten i förskolan krävs det emellertid att den socioekonomiska resursfördelningen ökar och att åtgärder vidtas i syfte att förbättra kompetensutvecklingen och öka andelen förskollärare på förskolor i de områden där behoven är som störst.

Referenser

- Björnestad, E. & Pramling Samuelsson, I. (red) (2012) Hva betyr livet i barnehagen for barn under 3 år. En forskningsoversikt. Oslo: Høgskolen i Oslo & Akershus.
- Garvis, S. & Lunneblad, J. (2018) Inequalities in Access to Early Childhood Education and Care in Sweden. Deutsches Jugendinstitut. ICEC working paper series 3, 3-50.
- Palla, L. (2021a) När barn blir till belastning och problem i förskola. Om behov av särskilt stöd och resurser i ett pressat läge. Pedagogisk forskning i Sverige, Vol 26 No 4 (2021).
- Palla, L. (2021b) Specialpedagogik i förskola. Lund: Studentlitteratur.

- Palla, L. & Sjögren, H. (2021) Simply Quality? State Governance of Swedish Preschools' Work with Children in Need of Special Support. *Scandinavian Journal of Educational Research*, 2021, p 1093-1107.
- Persson, S. (2015) En likvärdig förskola för alla barn – innebörder och indikationer. Stockholm: Vetenskapsrådet.
- Persson, S. & Tallberg Broman, I. (2019) Hög sjukfrånvaro och ökad psykisk ohälsa. Om dilemman i förskollärares uppdrag. Malmö: Malmö stad, Förskoleförvaltningen.
- Persson, S. (2020) Hur likvärdig är svensk förskola? I Åsén, G. (red) Vad säger forskningen om svensk förskola? Stockholm: Liber.
- Pramling Samuelsson, I., Williams, P. & Sheridan, S. (2015) Stora barngrupper I förskolan i relation till läroplanens intentioner. *Tidskrift för nordisk barnehageforskning*, 9(7), 1-14.
- Riksrevisionen (2025) Likvärdighet i förskolan – statens stöd, uppföljning och tillsyn. Granskningsrapport 27 maj 2025. RiR 2025:15.
- Samuelsson, I., Sheridan, S. & Williams, P. (2016) Barngruppernas storlek I förskolan. Konsekvenser för utveckling och kvalitet. Stockholm: Natur & Kultur.
- SFS 2010:800. Skollagen. Stockholm: Utbildningsdepartementet.
- Sheridan, S., Pramling Samuelsson, I. & Johansson, E. (red) (2009) Barns tidiga lärande. En tvärsnittsstudie om förskolan som miljö för barns lärande. Göteborg: Göteborgs universitet.
- Skolinspektionen (2016) Socioekonomisk resurstilldelning till förskolan. Stockholm: Skolinspektionen.
- Skolinspektionen (2018) Förskolans kvalitet och målpuppfyllelse – ett treårigt regeringsuppdrag att granska förskolan. Stockholm: Skolinspektionen.
- Skolinspektionen (2023) Huvudmäns och rektorers arbete för kvalitet i undervisning på förskolor i socioekonomiskt svaga områden. Stockholm: Skolinspektionen.
- Skolverket (2009) Resursfördelning utifrån förutsättningar och behov? Stockholm: Skolverket.
- Skolverket (2013) Kommunernas resursfördelning till grundskolor. Stockholm: Skolverket.
- Skolverket (2017) Skolverkets lägesbedömning 2017. Stockholm: Skolverket.
- Skolverket (2025) Segregation och likvärdighet i förskolan. Stockholm: Skolverket.
- SKL (2018) Socioekonomisk resursfördelning i skola och förskola. Stockholm: Sveriges Kommuner och Landsting.
- SKR (2021) Öppna jämförelser i förskolan – en rapport med fokus på likvärdighet i förskolan. Stockholm: Sveriges Kommuner och Regioner.
- SKR (2022a) Skilda förutsättningar och lokala lösningar. Kompetensförsörjning i förskola, skola och vuxenutbildning. Stockholm: Sveriges Kommuner och Regioner.
- SKR (2022b) Socioekonomisk resursfördelning i förskola och skola. Stockholm: Sveriges Kommuner och Regioner.
- SKR (2023) Så mycket kostar skolan. Stockholm: Sveriges Kommuner och Regioner.
- SKR (2024) SKR:s huvudmannenkät förskola 2024. Stockholm: Sveriges Kommuner och Regioner.
- Von Greiff, C. (2009) Lika skola med olika resurser? En ESO-rapport om likvärdighet och resursfördelning. Rapport till Expertgruppen för studier i offentlig ekonomi 2009:5. Stockholm: Regeringskansliet.